

İlgili Kanun / Madde
6098 S. TBK/139-145

T.C
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2021/8248
Karar No. 2021/12487
Tarihi: 21.09.2021

- TAKAS
- TAKASIN TEK TARAFLI BİR İRADE AÇIKLAMASI OLMASI
- TAKASIN İLERİ SÜRÜLEBİLECEĞİ HALLER
- TAKSIN İLERİ SÜRÜLME ZAMANI
- TAKASIN SONUÇLARI

ÖZETİ: Takas borcu sona erdiren nedenlerden biridir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 139 uncu maddesi uyarınca, iki kişi karşılıklı olarak bir miktar parayı veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise iki tarafın her biri borcunu alacağı ile takas edebilir. Sonuçta her iki borç da az olanı oranında sona erer (Eren, F. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Bası, Yetkin Yayınları, ... s. 1280).

Takastan bahsedilmek için, her şeyden önce iki ayrı kimsenin karşılıklı olarak birbirlerinden alacaklı olmaları gerekir. Henüz doğmamış veya takas anında sona ermiş alacaklar takas edilemez. Takas edilecek alacaklar aynı nitelikte, aynı türden olmalıdır. Borçlar doğdukları anda aynı türden olabileceği gibi, sonradan da aynı türden olabilirler. Ancak takas hakkının kullanıldığı anda, mutlaka aynı türden olmaları zorunludur.

Bir alacağın takası için gerekli olan bir diğer şart da alacağın muaccel olmasıdır. Alacaklı tarafından zaman itibarıyla ifası istenebilir bir borç olması gerekir. Takas edilecek alacağın muaccel olması, buna karşılık asıl alacağın (karşı taraf asıl alacağının) sadece ifa edilebilir bulunması yeterlidir.

Takas hakkını ileri sürenin alacağı, dava edilebilir bir alacak olmalıdır. Takası ileri süren tarafın alacağının tartışmalı olması, takas ileri sürülmesine engel değildir. Alacağı tartışmasız olan taraf bu takasa itiraz edebilir ve kendi alacağını dava edebilir. Takası ileri süren tarafın bunun için dayandığı alacak, talep ve dava edilebilir bir alacak olması gerekir. Bunun istisnası zamanaşımına uğramış borçlarda görülür. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 139 uncu maddesinin üçüncü fıkrasına göre zamanaşımına uğrayan alacağın takası, ancak takas edilebileceği anda henüz zamanaşımına uğramamış olması koşuluyla mümkündür. Kanunun 145'inci maddesine göre borçlu önceden takastan feragat edebilir. Başka bir anlatımla, daha borç ilişkisi kurulurken ya da sonra, borçlu diğer tarafın alacak talebine karşı takas dermeyeran etmeyeceğini taahhüt edebilir. Türk Borçlar Kanununun 145 inci maddesinde ise takası kanunen önlenmiş bazı alacaklar sayılmıştır.

Kanun takas için bir irade açıklaması aramaktadır. Takası gerçekleştirmek için irade açıklamasına takas beyanı denir. Bu beyan bir taraflı bir hukuksal işlemdir. Bu işlem bir yenilik doğuran hakka dayanır. Tarafların biri, borcu ile alacağını takas ettiğini karşı tarafa bildirerek, bu hakkını kullanmış olacaktır (TBK m. 143/1). Takas hukuki niteliği itibari ile bozucu yenilik doğuran bir haktır. Borçlunun takas hakkını kullanma isteğini, alacaklıya bildirmesi gerekir. Takas bir sözleşme olmadığı için karşı tarafın kabulüne bağlı değildir. Takas aynı zamanda borcu sona erdirdiği için bir tasarruf işlemidir. Bu nedenle borçlunun takas edilecek alacak üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması gerekir.

Takas bir defidir. Taraflarca ileri sürülmedikçe kendiliğinden dikkate alınmaz. Takas, karşılık dava olarak ileri sürülebileceği gibi, defi olarak da ileri sürülebilir. Takasın defi olarak ileri sürüldüğü davada, takas ve mahsup sonucu kalan ve hüküm altına alınan miktar üzerinden yargılama harcı alınacak, takas ve mahsup defi nedeni ile reddedilen miktar üzerinden ileri süren yararına vekalet ücreti ve yargılama giderine karar verilecektir.

DAVA: Taraflar arasında görülen dava sonucunda verilen kararın, temyizen incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmekle, temyiz talebinin süresinde olduğu anlaşıldı. Dava dosyası için Tetkik Hakimi tarafından düzenlenen rapor dinlendikten sonra dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

Y A R G I T A Y K A R A R I

Davacı İsteminin Özeti:

Davacı vekili, davacının 10.01.2008-15.08.2015 tarihleri arasında davalı şirkete ait işyerinde satış ve pazarlama işlerinde çalıştığını, iş akdinin haksız olarak feshedildiğini, kıdem ve ihbar tazminatlarının ödenmediğini, ulusal bayram ve genel tatillerde çalıştırılmasına rağmen ücretlerinin ödenmediğini, kullanılan yıllık izin ücretlerinin ödenmediğini, yaptığı satışlardan hak kazandığı 2015 yılı Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos aylarına ilişkin primlerinin de ödenmediğini ileri sürerek kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, yıllık izin ücreti, ulusal bayram genel tatil ücreti ve prim alacaklarının davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı Cevabının Özeti:

Davalı vekili, davacının performansının yetersiz olması nedeniyle iş akdinin haklı nedenle feshedildiğini ve herhangi bir alacağının bulunmadığını, aksine müvekkili şirkete borçlu olduğunu, davacıya 2012 yılında ev alırken borç olarak 2 adet çek verildiğini, davacının buna karşılık herhangi bir geri ödeme yapmadığını, davacının daha önceki hizmetlerini ifa ettiği şirketin farklı bir hükmü şahsiyete sahip olduğunu ve bu dönem için sorumluluklarının bulunmadığını, herhangi bir prim alacağının, kullanılan izinlerinin bulunmadığını, ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalışma yapılmadığını belirterek davanın reddine karar verilmesini, Mahkemece aksi kanaatle hüküm tesisi halinde ise davacıdan alacaklarının takas mahsubunun yapılmasını talep etmiştir.

İlk Derece Mahkemesi Kararının Özeti:

İlk Derece Mahkemesince yapılan yargılama sonucunda, toplanan deliller ve bilirkişi raporuna dayanılarak, yazılı gerekçe ile davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

İstinaf Başvurusu:

İlk Derece Mahkemesinin kararına karşı, davalı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

Bölge Adliye Mahkemesi Kararının Özeti:

Bölge Adliye Mahkemesince, İlk Derece Mahkemesi kararının usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğu gerekçesiyle, istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

Temyiz Başvurusu:

Karar, davalı vekili tarafından yasal süresi içerisinde temyiz edilmiştir

Gerekçe:

1-Dosyadaki yazılara toplanan delillerle kararın dayandığı kanuni gerektirici sebeplere göre, davalı vekilinin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yerinde değildir

2-Taraflar arasında davalının ileri sürdüğü takas def'inin dikkate alınması gerekip gerekmediği konusunda uyuşmazlık bulunmaktadır.

Takas borcu sona erdiren nedenlerden biridir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 139 uncu maddesi uyarınca, iki kişi karşılıklı olarak bir miktar parayı veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise iki tarafın her biri borcunu alacağı ile takas edebilir. Sonuçta her iki borç da az olanı oranında sona erer (Eren, F. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Bası, Yetkin Yayınları, ... s. 1280).

Takastan bahsedilmek için, her şeyden önce iki ayrı kimsenin karşılıklı olarak birbirlerinden alacaklı olmaları gerekir. Henüz doğmamış veya takas anında sona ermiş alacaklar takas edilemez. Takas edilecek alacaklar aynı nitelikte, aynı türden olmalıdır. Borçlar doğdukları anda aynı türden olabileceği gibi, sonradan da aynı türden olabilirler. Ancak takas hakkının kullanıldığı anda, mutlaka aynı türden olmaları zorunludur.

Bir alacağın takası için gerekli olan bir diğer şart da alacağın muaccel olmasıdır. Alacaklı tarafından zaman itibarıyla ifası istenebilir bir borç olması gerekir. Takas edilecek alacağın muaccel olması, buna karşılık asıl alacağın (karşı taraf asıl alacağının) sadece ifa edilebilir bulunması yeterlidir.

Takas hakkını ileri sürenin alacağı, dava edilebilir bir alacak olmalıdır. Takası ileri süren tarafın alacağının tartışmalı olması, takas ileri sürülmesine engel değildir. Alacağı tartışmasız olan taraf bu takasa itiraz edebilir ve kendi alacağını dava edebilir. Takası ileri süren tarafın bunun için dayandığı alacak, talep ve dava edilebilir bir alacak olması gerekir. Bunun istisnası zamanaşımına uğramış borçlarda görülür. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 139 uncu maddesinin üçüncü fıkrasına göre zamanaşımına uğrayan alacağın takası, ancak takas edilebileceği anda henüz zamanaşımına uğramamış olması koşuluyla mümkündür. Kanunun 145'inci maddesine göre borçlu önceden takastan feragat edebilir. Başka bir anlatımla, daha borç ilişkisi kurulurken ya da sonra, borçlu diğer tarafın alacak talebine karşı takas dermeyan etmeyeceğini taahhüt edebilir. Türk Borçlar Kanununun 145 inci maddesinde ise takası kanunen önlenmiş bazı alacaklar sayılmıştır.

Kanun takas için bir irade açıklaması aramaktadır. Takası gerçekleştirmek için irade açıklamasına takas beyanı denir. Bu beyan bir taraflı bir hukuksal işlemidir. Bu işlem bir yenilik doğuran hakka dayanır. Tarafların biri, borcu ile alacağını takas ettiğini karşı tarafa bildirerek, bu hakkını kullanmış olacaktır (TBK m. 143/1). Takas hukuki niteliği itibarı ile bozucu yenilik doğuran bir haktr. Borçlunun takas hakkını kullanma isteğini, alacaklıya bildirmesi gerekir. Takas bir sözleşme olmadığı için karşı tarafın kabulüne bağlı değildir. Takas aynı zamanda borcu sona erdirdiği için bir tasarruf işlemidir. Bu nedenle borçlunun takas edilecek alacak üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması gerekir.

Takas bir defidir. Taraflarca ileri sürülmedikçe kendiliğinden dikkate alınamaz. Takas, karşılık dava olarak ileri sürülebileceği gibi, defi olarak da ileri

sürülebilir. Takasın defî olarak ileri sürüldüğü davada, takas ve mahsup sonucu kalan ve hüküm altına alınan miktar üzerinden yargılama harcı alınacak, takas ve mahsup defî nedeni ile reddedilen miktar üzerinden ileri süren yararına vekalet ücreti ve yargılama giderine karar verilecektir.

Somut olayda; davalı cevap dilekçesinde, davacıya 2012 yılında 2 adet çek verdiğini ve davacının çek bedellerini bankadan tahsil ettiğini bu surette davacıya 40.000,00 TL ödeme yapıldığını belirterek takas defînde bulunmuş ve yapılan ödemenin mahsubunu talep etmiştir. Davacı, davalının bu savunmasına karşı çıkmamış ve borcuna karşılık 30.000,00 TL ödeme yaptığını, bakiyesinin prim alacaklarından kesilerek davalı tarafından tahsil edildiğini, dava tarihi itibarıyla bir borcunun bulunmadığını savunmuştur. Buna mukabil davalı, söz konusu ödemenin banka aracılığı ile davacıya ödenen 50.000,00 TL'lik borca mahsuben yapıldığını ileri sürmüştür, davacı vekili tarafından da dilekçeler aşaması tamamlandıktan sonra ileri sürülen takas defînin savunmanın genişletilmesi mahiyetinde olduğu ve buna muvafakat etmedikleri bildirilmiştir. Davalının, davacıya banka aracılığı ile yaptığı 50.000,00 TL tutarlı ödemeye ilişkin savunmasının “takas defî” olduğu, cevap dilekçesinde ileri sürülmediğinden ve savunmanın genişletilmesine davacının muvafakatı bulunmadığından bu hususun Mahkemece dikkate alınmamasında bir isabetsizlik bulunmamaktadır. Ancak, davacının borcuna karşılık 30.000,00 TL'yi banka kanalıyla, bakiyesinin ise prim alacağından kesinti yapılmak suretiyle ödendiğinin tanık beyanları ile anlaşıldığına ilişkin kabule konu gerekçesinin hüküm kurmaya yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Dosya içeriğinde, bahse konu çeklerin suretleri ve/veya ne şekilde tahsil edildiklerine dair herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı da nazara alındığında, Mahkemece yapılması gereken iş, davacının ikrarı gözetilmek suretiyle, davalının takas defîne ilişkin savunmasının üzerinde durulması, çeklerin hangi bankanın hangi şubesinden verildiğinin ve davacı tarafından ne tutarda tahsil edildiğinin araştırılarak tespit edilmesi, banka kanalı ile yapılan ödemeden sonra bakiye tutarın kalması halinde ise bunun davacının prim alacaklarından ne surette tahsil edildiğinin yöntemince belirlenmesi ve oluşacak sonucuna göre tüm deliller birlikte değerlendirilerek bir karar verilmesidir.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular göz ardı edilerek, eksik inceleme ve yanılığlı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ: Temyiz olunan İlk Derece Mahkemesi kararının ve bu karara karşı istinaf başvurusunu esastan reddeden Bölge Adliye Mahkemesi kararının, yukarıda yazılı sebepten dolayı **BOZULARAK ORTADAN KALDIRILMASINA**, dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin ise kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, peşin alınan temyiz karar harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 21.09.2021 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.